

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3,
Negyedévre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4,
Negyed oldal . . . 2,
Ennél kisebb . . . 1,
Bélyeg külön 30 kr.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Krisztust hiszek.

(Gerok után.) Fordította: Boór Lajos.

1. Krisztust hiszek! — felelsz fiúcska bátran
S vidám szemed föl a tanárra néz;
De lásd, keresztyén lenni könnyű szájjal,
Mig tetteg lenni, gyermekem, nehéz;
Figyelj s hogy mit tesz ez, tanuld is meg:
„Krisztust hiszek.“

2. Cyrillus ily fiúcska volt, miként te;
Számúzve volt még a kereszt tana,
De őt korán már Krisztushoz vezette
— Pogány férj ellen is — a jó anya.
S első, mit a vig gyermekajk rebeg:
„Krisztust hiszek.“

3. Jár iskolába, — kedves teste, lelke, —
De kis imázónk lesz gúny-üldözött,
Mint Éli sarjai közt Sámuelke,
Mint József vad fivérei között;
Hallgatva tűr; — szívére ír ez egy:
„Krisztust hiszek.“

4. Jó anyja meghal, — óh, őt elveszítve;
Elárvult báránycám, ki őrizend?
Atyád csábit s fenyit, — ah, zsenge szív te,
Ki ápolná fésző bimbó hited?
Égből az üdvözült int lelkileg:
„Krisztust hiszek.“

5. És jó Rómának gyilkos rendeletje:
„Keresztyénnek bilincs, kinpad, halál!“
Caesariát el vér folyamja lepte,
A gyermek is poroszlók foglya már,
A zord praetor szól: „mondd, fiú, hited!“
„Krisztust hiszek.“

6. Botor vagy, kit kiátkozott atyád is,
S ily ifjan, ily szörnyűn meghalni vágysz?

„Uram, fönt égben él az én atyám, hisz,
Ott jobb örökség vár s szülői ház;
Tegyétek csak, hóhérok, tisztetek!
„Krisztust hiszek!“

7. Kötél szoritja gyöngé tagjait be.
— A vesztő hely megfélemlíti majd! —
Magas máglyára hóhér fölvezette,
Hol egy-két láng mohón feléje nyalt,
De csak öröm, mi hangján át rezeg:
„Krisztust hiszek.“

8. Birája most utólszor kérve inti,
Vad hóhérok szeméből könny fakad;
„Miért sirtok rövid kinom fölött ti?“
A szent hívő ejt ily vigasz-szavat,
„Hadd térjek égbe már, ennél mi szebb?“
„Krisztust hiszek.“

9. Vágóhídon az ártatlan kis bárány,
A nép jajgat, csak ő ki nyugton áll,
Néz égre, kinja törzsökén is állván,
A láng mezét s haját pörzsöli már,
S hangzik a tűzből, mely emészti meg:
„Krisztust hiszek.“

10. Elvégződött, — az ifjú hősi lélek
Elérte már a győztesek karát,
Hol egy testvér-angyal kezén babér leng,
Hol anyja boldogan karolja át,
Dics — s hála — dalja ott örökre zeng:
„Krisztust hiszek.“

Ág. hitv. ev. lelkész-fiak otthona.

A XIX. század immár elhaló félben van.
Egy rövid esztendő s alá merül az idők forgatagában.
Ne engedjük eltűnni a nélkül, hogy mi,

magyarhoni ág. hitv. ev. lelkészek a magunk érdekében valamit ne tettünk volna. Századokon át nem gondoltunk eléggé magunkra s családunk népére. Ennek az elmuló századnak halál hörgése ébreszsen fel bennünket a letargiából.

Nekünk, elenyészőleg kevés kivétel nélkül szegény ág. hitv. ev. lelkészeknek, életünk java részét a gyermekeink neveltetése s taníttatása felől töprengés, gond emésztí meg. Azért kell lemondanunk az élet nemesebb örömeinek élvezetéről is, azért kell foldozott ruhában járnunk, a miatt von mély barázdákat arczainkra korán az idő, a miatt zavartatik meg lelkünk csendes békessége, édes nyugalma; mert mindig, örökké gyermekeink kiképeztetésének gondja köti le egész lényünket, kénytelenek vagyunk magunktól elvonni minden krajczárt, hogy legdrágább kincseinknek, gyermekeinknek biztosítsuk azok árán a jövőt.

Nem kell, nem szabad ennek végnélkül így lenni! Bűn volna, ha tovább is engednénk magunkat lekötöztetni az anyagi gondok által mi, a kik a legszentebb, ideális eszmék harcosai vagyunk.

A jövő század evangéliumi papjának fel kell oldozva lennie, a legnagyobb gond: gyermekei neveltetésének gondja alól.

Gyermekeink számára meg kell teremtenünk az „ág. hitv. ev. lelkész-fiak otthon“-át s azután otthonait, hol ők ingyen lakást s ingyen ételmezt nyerjenek. S ez intézményt azokban a városokban kell létesíteni, hol fiaink a gymnasium első osztályától az akadémia, vagy az egyetem utolsó kurzusáig, iskoláikat teljesen elvégezhetik.

Hogy miképpen válik ez majdan lehetségessé?

Úgy, ha ez eszmét vérünkbe, lelkünkbe felszíva, felbátoríttatunk, fellelkesülünk s évenkénti áldozatainkat meghozva, a földi javakkal megáldott lelkeket is segítségünkre hívjuk s őket adakozások, hagyományok, alapítványok fölajánlására fölbuzdítjuk.

Ne ijedjünk meg szegénységünkötől, ne az előttünk álló nehézségektől, Isten segedelme mellett nincs lehetetlenség. Az ő oltalma alatt a mustármag terebélyes fává növekedik.

A szászokat kivéve, mondjuk, hogy 650 ág. hitv. ev. lelkész van Magyarországon. Fizessen évente mindenikünk 5 frtot, össze jön így az első évben 3250 frt, e tőke a minden év végén befizetendő 5 forintokkal 4% mellett, 28 év multán, kamatok kamatával együtt 168,881 frt s 48 krra emelkedik s ha tovább is csonkittatlanul hagyjuk

nőni 50 évig, milliókra fog rugni. S így 50 év mulva papjainknak nemcsak fiai, de leányai is úgyszólván teljesen ingyen neveltetésben részesülhetnek.

De mondjuk, hogy 50 évig nem várunk, hát építsük föl az ág. hitv. ev. lelkész-fiak első otthonát 28 év multán, e célra már akkor is fentemlített 168,881 frt fog állani rendelkezésünkre. Avagy ha valaki nemcsak unokáink, de már a mi fiaink neveltetésére is gondolva, ezt a 28 évet is hosszú időnek mondja, ám fizessünk évente 10 frtot, (10 évig) vagy adjanak egyházközségeink is a mi 5 frt évi járulékunkhoz szintén 5 frtot, ez esetben már 10 év mulva lesz lehetségés az első intézet felállítása.

Ne hagyjuk tehát elröppenni az eszmét. Saját nehéz sorsunk által indítatva ragadjuk meg csak s fogjunk hozzá a jövő évben, a XX. század első esztendejében megvalósításához. Nemcsak utódaink boldogításának, de egyházunk erősödésének s emelkedésének fundamentomát is lerakjuk ez által. Egyházunkra nézve is kiszámíthatatlan erkölcsi haszonnal járna ez eszme megvalósítása. Mert ha valaki előre tudja azt, hogy ha az ev. lelkészi pályára lép, gyermekei neveltetése s taníttatása neki semmi gondot sem fog okozni, úgyszólván semmi költségébe sem fog kerülni; nem fog irtózni a szegényes jövedelmű papi pályától, hanem saját jól felfogott érdekében is lelkesedéssel fogja a pályát választani. Akkor nem lesz theologusokban hiány. Akkor a legnehezebb anyagi gondoktól menten teljesítheti majd az ev. lelkész magasztos hivatását. Idealizmusát, lelkesedését nem fogja lohasztani, kioltani a gyermekeiért való aggodás, töprengés, nélkülözés.

Teljes tisztelettel fölkérem egyetemes lelkészi értekezletünk elnökét, e. b. lap nagyrabecsült szerkesztőjét: méltóztassék e cikkemet az egyetemes lelkészi értekezlet elé terjesztendő indítványnak is venni, olyan értelemben, hogy egyetemes lelkészi értekezletünk ez eszmét magáévá, legközelebbi ülésében megvitatásának tárgyává tenni s annak megvalósításán munkálni kegyeskedjék.

H.-Vécse, 1899. január 9.

KOVÁCS ANDOR
ev. lelkész.

A fejedelemasszony udvara.

Irta: **Kovács Sándor.**

(Folytatás és vége.)

III.

Rákóczy 23 esztendő volt, a mikor mint „jó személyes ifjú úrember“ Lorántfy Zsuzsánnát eljegyezte. Már akkor a hir szárnyára vette nevét s Borsod főispánjává, étekfogóvá nevezte ki a király. A kik ismerték, fényes jövedőt jósoltak neki, benne látták a Tiszavidék s az elnyomott evangélikusok utolsó menedékét. A Lorántfiakkal atyafiságot tartott s ezen a réven gyakorta átjárogatott Szerencsről Patakra a magára hagyott hajadont vigasztalni, időről-időre tanácsaival is segítette a perlekedő rokonságtól zaklatott leányt. Végre egymásba szerettek s házaspár vált belőlük. Valószínű, hogy Rákóczit nem pusztán a szeretet vezette, hanem számítás is. A XVII. század főurainak szokása szerint emelkedni akart házassága, menyasszonya által. Bár különben is gazdag volt, a Lorántfy jószágok a vidék leggazdagabb urává tették. Az előkelő és gazdag házasság mindenha népszerű módja volt az emelkedésnek, de talán soha sem annyira, mint a XVI. és XVII. században. Eszterházy Miklós, az Eszterházyak nagy hatalmának megalapítója, első nejével Dersffy Orsolyával, a Dersffy és Magócsy javakat, a másodikkal Nyáry Krisztinával a Várady és Nyáry birodalom jelentékeny részét s a Thurzó árvák örökségét szerezte meg. Bercsényi szintén kétszer házasodott, mind a két izben gazdag, előkelő menyasszonyt keresett, a Homonnay és Csáky családból. Az első már kétszer özvegyen maradt s kora jóval meghaladta a vőlegényét, de a családnak utolsó, egyetlen sarja volt s ez döntött. Nádasdy Tamás, Kanizsay Orsolyában nem csupán a szűzies tiszta lelkű nőt szerette, hanem a Kanizsay uradalmakat is, a melyek a család férfi ágának kihaltával, reá szállottak. Rákóczynak házasságában lehetett számítás, de az a tiszta, nem felhőtlen, de mindig boldog s vonzó családi élet, mely belőle fakadt, bizonyítja, hogy frigyök nem az érdekek, hanem a szívek frigye volt.

Viszonyuk mindvégig zavartalan és meleg, míg a férj halála föl nem bontotta. Keletkezését nem tanulmányozhatjuk közvetlen forrásból, mert rá vonatkozó levelezés nem maradt fenn. A XVII.

században valódi ritkaság a szerelmes levél, pedig ennek a századnak fia is tudott érezni, epekedni a kedves után, bánkódni hidegségén. Néhány igazán szép lírai költemény szállott reánk ez időből, a mi tele van vágygyal, érzéssel s gazdag lelki világot tükröz. De szerelmes levél csak elvétve akad. E jelenség főoka az, hogy a nő többnyire csak férjhezmenetele után kezdte meg a levelezést, a mikor már családján, birtokszerzésen, gazdálkodáson kívül más nem érdekelte s az érzelmek kizárólagos uralmát a komoly megfontolás váltotta föl. Különben szükség sem volt reá, mert a mátkaság ideje nem tartott sokáig s a vőlegény annak is java részét menyasszonya mellett töltötte. A két szomszédvár, Patak és Szerencs urai közt a levelezést bőségesen pótolta a személyes érintkezés gyakorisága. Rákóczynak vőlegénykori világát eléggé föltárja egy levele, a mit 26 év mulva 1642-ben György fiának írt, mikor Báthory Zsófiát eljegyezte: „Atyai szeretetből azt adjuk tanácsul: mind most s mind ezután tisztán igazán tökéletesen szeressed mátkádat és feleségedet, de csak úgy azért, hogy ahhoz való szereteted hazádnak, nemzetednek, kiváltképpen az Isten tisztességének szeretetét feljebb ne haladja, mert ember tanál feleséget, de Istent, nemzetet, hazát nem többet egynél.“ E sorokat az öreg, hanyatló erejű fejedelem írja, de a melegség, mely leveléből árad, világot vet ifjú korának felfogására, érzelmeire is.

A szerencsi s utóbb a pataki várban nyugodtan, boldogan folyt az élet. Rákóczynak semmi mozgalom nem csábította ki a családi fészekből; barátságos, marasztaló fedél volt az, lakója nem kívánczolt ki alóla a világ zord levegőjébe. A regényes fekvésű Sárospatak, abban az időben nevezetes erősség; alját a Bodrog vize mossa, köröskörül mély árok s hatalmas bástyafal védi. Az úrnő lakása a vár éjszaki részét foglalta el. A boltíves vastag falu szobákban egyszerűség, csín, de semmi fény; tölgyfa bútor, meynyetes ágy, a falakat és földet török szőnyeg borítja. Az ablak a Bodrog áldott vidékének aranykalású vetéseire s a Hegyalja szőlőire nyílt. Ez a vár volt Rákóczyné legboldogabb éveinek tanúja, itt születtek gyermekei, s ide tért vissza élte estéjén végig álmodni az eltűnt szép időket s nyugodtan meghalni. A kertben naphosszat elidőzött, mert a kertészkedés kedves foglalkozása volt; még a fejedelmi udvarból is vissza-vissza-

vágyott a pataki kert árnyas fái alá, veteményei és virágágyai közé. Rákóczynak, midőn 1641-ben Patakon járt, első dolga volt Zsuzsánnáját tudósítani: „Házadat, kertetet ugyan tegnap megjártam, de még eddig az kertben igen keveset munkálkodtak; az szőlőhegy is fedve vagyon, ha az Úristen jó időt szolgáltat, hozzáfogatok az héten.“

Ha Rákóczyt a kötelesség szava elszóllította családjá köréből, dolga végezte után sietett haza, a pataki otthon volt az ő kedves világa. Bethlen 1619. őszén némi nehezteléssel írja Alvinczynak, a híres kassai papnak, Pozsony alól, hogy „legelőször Rákóczy uram jöve haza feleségének feje fájására is avagy partusára.“ Ez a ragaszkodás a hűséges és szerető feleséghez állandó nála, sőt évről-évre fokozódik. Mennél jobban elfoglalja a közügy, fárasztja az ország kormányzása, annál becsesebb, drágább kincs reá nézve a nő, a ki együtt érez vele, sikerein örül, fájdalmán, csalódásaiban osztozkodik. Akármerre jár, feleségéhez száll első gondolatja; a vadászszákmány legértékesebb része mindig a fejedelemasszonyé. „Nekem tegnap szép multságom vala — írja egy izben Barakonyról — csak ebéd után fogattam 90 nyulat, 3 őzet, fáczánt keveset, mert nincs tanult cenk, ma 15-öt fogattam. Im tizet, édesem, szépeket küldtem, adja Isten, egészséggel elköltened. 3-at magam lőttem.“ Más alkalommal így ír: „Az kecségét, édesem, kedvesen vöttem. Én is Pálfitól szép fácánokat, narancsokat, citromokat küldtem, édesem.“ A férj gondos kézzel elhárít minden csapást, a mi a drága otthont, a szerette feleséget érhetné, sokszor bosszuságait, bánatát is eltitkolja, hogy a fejedelemasszonyt ne búsítsa. „Kérlek, édesem, ne búsulj, mert ha nyavalyád léssen a miatt, mi haszna az én életemnek is. Kérlek, édesem, békét hagyj a bánatnak. Lám az előtt másokat is te biztattál s bátorítottál.“ Rákóczy gyöngédsége szinte feltűnő jelenség abban a korban, a mikor az örökös tábori élet a családba is beplántálta a durvaságot, nyers szokásokat. A kornak e vétkét, mely közös tulajdonsága minden társadalmi osztálynak, csupán az egyház ostromozta kiméltetlen szigorral. Pázmány Péter imádságos könyvének 1665-iki kiadásában az előszóban azt olvashatni: „Férfiak, okosan lakjatok feleségetekkel s mint az asszonyi gyarlóbb edénynek tisztességet tegyetek.“ Bizonyosan rájuk fért a férfiakra a komoly intés.

Rákóczyné férje ragaszkodását és figyelmét hasonló gyöngédséggel viszonzotta; mondhatni egészen férjének él, akarata előtte szeghetetlen törvény. Azt tartja legnagyobb dicsőségének, hogy a fejedelmi méltóságban is engedelmes feleség tudott maradni. Mig ura távol van, naponként tudósítja egészsége s a gyermekek állapota felől, hogy ne aggódják. Ha a fejedelem látni kívánja, azonnal útnak indul, nem tartja vissza rossz idő, háború, pusztító járvány, az udvari nép készültsége. Ilyenkor ura szinte aprólékos gondossággal jelöli ki útja irányát, a szállóhelyeket, megtisztíttatja, elegyengetteti a köves utakat, hogy hitvesét semmi baj ne érje. Általában levelezésök hű tükre viszonyuk bensőségének. Nem borul reá semmi félreértés, semmi neheztelés árnyéka, egymásért élnek, egymás kedvét keresik. Mennél korosabbak, mennél több közös öröme, közös szomorúságra tudnak visszaemlékezni, leveleik hangja annál melegebb. A férj édes szívének szólítja nejét s tegezi, a nő kegyelmednek, szerelmes urának hívja férjét, de a tisztelet, a mit iránta érez, nem engedi meg, hogy te-nek szólítsa. De ez nem zavarja belső életök teljes harmoniáját. Noha Zsuzsánnának a maga valómása szerint „nagyobb hajlandósága az bánatra, hogy nem az vigasságra,“ olykor-olykor áttör a komor hangulat sűrű fellegén a jó kedvnek egyegy sugara. Rákóczy temérdek levelet irt és siettében néha nagyon szerte hányta betűit. A türelmes szelid feleség tréfásan kéri: „Kérem kegyelmedet, édes Uram, hogyha lehet ne vonjon oly hosszat, mikor nekem ír, mert nagy bajjal olvasom.“ A fejedelem jót nevetett rajta s ezentúl gondosabban irt. A fejedelemasszony is elhalmozta férjét kedveskedő ajándékokkal, egyszer gyönyörű keszkenőt himez számára s utána küldi a jenei táborba, máskor a pataki kert terméséből remek pomagranáttal lepi meg. Rákóczy nem tud hová lenni örömeiben s kísérete oda van a csudálkozástól. Rákóczyné-nak nagyon jól esett az elismerés, mert egész szenvedélylyel üzte a kertészkedést. Lelekének szerelme majdnem egyenlő arányban oszlott meg családjá és kertje között.

A barátot, a feleséget a szenvedés nehéz napjai próbálják meg. S Lorántfy Zsuzsánna lelki nagysága ilyenkor tündöklék legfényesebben. Igazi őrangyala a Rákóczy-háznak. A mikor férjét fejedelemnek hívják Erdélyországba, a midőn

Bethlen István török segítségben bizva el akarja hódítani fejedelemségét, vagy Felső-Magyarországon harcol a vallási és nemzeti szabadságért, a hű feleség folyton oldalán van bátorító, biztató soraival; hadakat fogad, pénzt szerez s távol küzdő ura után küldi; ágyukat öntet, lovakat vásárol s a táborba szállíttatja, a határszéli várakat felszereli, a foglyokat elszállásolja, a szökevény katonákat összefogdosztatja, a portára ajándékokat készít s e mellett vezeti az egész gazdaságot. A félelem és aggodás nem bírta leverni, inkább fáradhatatlan tettvágyat ébresztett benne. Örömmel hallja a csataterről érkező diadalhíreket s buzgó szívvvel hálákat ad Istennek jóvoltáért. Néha azonban csüggedést olvas ki a fejedelem leveleiből. Ilyenkor elnyomja lelke aggodalmait s Rákóczyt fölemeli szikla hitének erejével. „Nem mondhatom, édes uram, hogy a kegyelmed állapotján sokféle gondolatom nem volna, de az én kegyelmes Istenemben bizom, ki eddig gondját viselte kegyelmednek, most sem rövidült meg az ő karjának ereje. Mit rendelt Isten felőlem, nem tudom, mind az által édes Uram, ha én haláломmal is próbálná Isten kegyelmedet, mégis nem kellene kegyelmednek az Isten tiszteleti mellett való szolgálatban megállani; elhiggye kegyelmed, nem is igen érkezem most sokáig búsulni, mert sok felé kell választ tennem, az gondot pedig, valamire Isten segít, jó szívvvel viselem.“ Teljesen együtt érez urával, örömeik, bánatjuk, reményük, csalódásuk közös. 1644-ben késő ősszel útra kel, hogy a fejedelemmel s kisebb fiával, Zsigmonddal találkozzék. A pár heti együtt mulatás elfeledtette a hosszú távollét minden keservét, a háborúviselés kellemetlenségeit s az ifjú Györgyről szállongó rossz híreket. Az édes anya, a családban minden vétkesnek hivatalos közbenjárója, megkérlelte a haragos apát s Rákóczy megbocsátott a meggondolatlan ifjúnak. Az engesztelő szerepre csupán a szívével gondolkodó édes anya volt alkalmas, a kinek köny és szelidség minden fegyvere.

A szigorú, kemény keblű fejedelem, akit az ellenség kiméletlennek, még a jó barát is ridegnek ismer, a ki gyermekeivel is gyakran érezette haragját, ellágyul neje előtt, nines ereje megtagadni kérését. Valóságos Isten áldása volt a családon ez az érzőszívű, okos észjárású aszszony, a fejedelem politikai tehetsége és energiája egymagában, a fejedelem asszony szívének

munkája nélkül, bajosan alapította volna meg Erdélyben s a részekben a Rákóczyház hatalmát.

IV.

A magyar embernek az a tulajdonsága, hogy szeret szerezni, a földhöz ragaszkodik s biztos vagyonnak csak az ingatlan birtokot tekinti, szokatlan nagy mértékben volt meg Rákóczyékban. Férj és nő vetélkedett egymással a birtokszerzésben. Rákóczy hatalmas energiájával, Zsuzsánna páratlan szorgalmával és takarékossgával dolgozott a családi vagyon gyarapításán. A birtokszerzésnek akkor is különböző módjai voltak: öröklés, ez a legolcsóbb, legkönnyebb, bár egyszersmind legritkább módozat, zálogba vétel, pörlekedés és vásárlás. A vásárlás nem lehetett nehéz olyan korszakban, a mely hidat képez a termékgazdálkodásból a pénzgazdaság állapotába. A nagy uradalmak a XVII. évszázad derekán már nem bírták fedezni a főúri udvartartás nagy költségeit. Termékekben eleget jövedelmezett a birtok, de a földesúr nem tudta búzáját, borát, termését eladni, mert a folyton tartó háborúk miatt a kereskedés megakadt. A búza köble egy forinton kelet. A megszorult főúr kölcsönhöz folyamodott, a mi újabb bajjal járt, mert nem győzte adósságának 8%—10% kamatját fizetni, vagy elzálogosította egyik-másik jószágát. Wesselényiek, bár ingatlan vagyonuk értéke meghaladta a 3 milliót (mai érték szerint 25—30 millió), örökös pénzzavarral küzdöttek. Midőn már hitelük kimerült, a fényűző nádorné zálogba tette ékszereit s egész ezüstkészletét. Végtére az asztalnemű is zálogba vándorolt Lippay érsekhez. Mikor az országgyűlés idején a nádor nagy vendégséget adott, Széchy Mária zavarában az érsekhez fordult asztalneműért. Lippai nagy esre-hitre kiadta, de a büszke nádornénak térítvényt kellett adnia, hogy a szereket visszaszolgáltassa, vagy pedig a zálogváltásért fizeti le. Épen ilyen pénzszükében volt az állampénztár is, tisztjeit, katonáit nem bírta fizetni. Wesselényit egy ízben több évi tartozásért ingatlannal elégitette ki, a mi a nádornak csak gondját növelte. Ezért írta egy ízben a győri püspöknek, hogy „a nagy gazdagság koldussá teszi a közszolgálatban.“

Rákóczyékat közmondásszerű takarékoságuk megóvta az eladósodástól. Évről-évre szerették az új uradalmakat s e mellett garmadával állt az arany és ezüst a pataki tárházban. Nagy

könnyebbségük volt, hogy az erdélyi hadsereg és hivatalok szükségletét a Rákóczy uradalmak termékeiből fedezték, míg más földes urak nem tudtak mit csinálni az évről-évre felgyülemlett gabonával. A gazdaság vezetése még fejedelemlő korában is Zsuzsánna gondja volt; mindent számon kér tisztartótól, alkuszik a sárosi takácsokkal, hogy olcsóbban szőjjék a vásznat,*) a székelyhidi parasztságot ráveszi, hogy bor árába fogadja el a búzát, a lenáztatás, kendertilolás úgyszólván szeme láttára megy végbe, kertjeit a morva kertészek utasítása szerint s személyes felügyelete alatt művelik, sőt a pinczékről sem feledkezik meg. Rákóczy hűségesen kezére jár a „gazdasszonyoknak,” a hogy feleségét leveleiben nevezi. A munkácsi tisztartónak meghagyja: „Az gazdasszony ha miből parancsol, azt magunkénál is inkább be igyekezd teljesíteni, bizony, könnyebben szenvedem, ha az mi parancsolatunk mulik el, mintha az övé!” Akárhol időzzék, szorgalmasan tudósítja a gazdaság állapotáról; fakad-e a szőlő rügye? lehet-e kaszálni a szénát? hányja-e fejét a gabona? Megírja, hogy Páliban 86 borjas tehenet talált. A termés egy részét a várak és udvarházak felszerelésére fordítják, a többi része vásárra kerül. Állandó pénzforrás volt a barmokkal, apró jószággal és tojással való kereskedés. A hegyaljai dézsma-bort Lengyelországba szállították a szüret után beözönlött lengyel zsidók, pedig rengeteg mennyiséget hordott össze a jobbágy nép. A baji Eszterházy-pinczében még ma is megvan egy 2035 akós hordó, mely két kisebb öcscsével a baji, neszélyi és bánhidai dézsma befogadására szolgált. Rákóczyék dézsmabóra jóval több lehetett ennél, hiszen az övék volt a Hegyalja nagyobb része s ezenkívül az Érmelléken s Erdélyben is voltak szölleik.

A gondos gazdálkodásért, a szigorú takarékoságért fősvény híret költötte Lorántfy Zsuzsánának a világ, pedig ez a vád nagyon igazságtalan. Sem ő, sem férje nem sajnálta a pénzt, ha igazán nagy czélról volt szó: A pataki iskolát ők tartották fenn, állandóan segélyezték a váradit, debreczenit, kolozsvárit és fejevárit. Háború idején megnyiták a tárházak, hogy a sereg szükségét ne lásson. „Küldd édesem éjjel-nappal az tízezer forintot, írja a fejedelem nejének a tordai táborból, az hatezer tallért is hozasd be minél hamarébb. Most kell költenünk édesem, mást ad

*) A vászon singjét hat pénzért = 5 fillér szőtték.

az Úristen érette; csak szolgálhassunk Istenünknek, hazánkknak s nemzetünknek édesem.“ Különben a fejedelmi kincstárnak volt annyi állandó jövedelme, hogy a magyarországi háború egész ideje alatt nem kellett a derékpénzhez hozzá nyúlni, sőt még valamivel szaporodott.

Azonban a XVII. század főurának vagyona nem csupán ingatlan birtokból és készpénzből állt. Drága kincset ért az asztalnemű, ezüstkészlet, a ruházat, a mit a menyecske hozománykép vitt férje házához. Széchy Mária ékszereit 15,000, ezüstműveit 40,000, asztalműjét 10,000 frtéért zálogosította el, a mi napjainkon tízszeres értéknek felel meg. Thurzó György egy-egy leányával 120—150,000 frt értékű hozományt adott, családi kincstára pedig a harmadik menyegző után még oly gazdag maradt, hogy csupán ezüstjét 2000 márkára = 100 mázsára becsülték, úgy hogy a kincstár a mai árfolyam szerint körülbelül egy millió forintot ért. Néhány adat föltünteti egy főúri kincstár mesés gazdagságát. Thurzó Borbála hozományában volt egy nyakbanvető s 5 drágábbnál drágább násffa, az egyikben 13 gyémánt, 41 rubint, 16 gyöngyszem; volt 8 arany láncz, 1 arany öv, 13 gyűrű, 1 aranyozott mosdó medence, 1 aranyozott kiverő kanna, 9 pohár, 1 aranyozott csésze, 10 ezüst tál, 2 tonnás tál, 12 ezüst tányér, ugyanannyi sávosan aranyozott kés és villa, 1 aranyozott mosdó medence, aranyozott födeles pohár, egybejáró aranyozott vert kupa, szőlőgerezd alakú pohár. Hasonló a fényűzés a ruházatban. Thurzó Borbála 24-féle szoknyát vitt magával a bitsei háztól, például egy meggyszínű sima bársonyszoknya, fehér gyöngyös perémmel, az alja két renddel, az elei négygyel prémezett, — ehez egy fekete bársony virágos hosszú janker, virágos vont bélelt az újja és az elei, melyben vagyon boglár nyolczvannégy, mindegyik boglárban egy rubint s két gyöngyszem; — egy sárga virágos vont arany szoknya hosszú újja két renddel paszomántal prémezett; egy tengerszínű virágos bársonyszoknya, rövid arany paszománnal az alja hét renddel s az elei tizzel prémezett. A vele adott subák száma 14, hét téli, hét nyári, 3 stuczli, 9 gyöngyös főkötő, 7 fejdisz, 8 süveg, egy sereg fehér-ruha, arannyal varrott selyem lepedő, fátyol, 66 selyem kamuka abrosz, 190 asztalkendő stb.

E töredékes leírásból is láthatni, milyen fényt űzött a magyar nemesség drágaságban, ruhában, mekkora érték hevert gyümölcstelenül egy ilyen

családi kincstárban. De e jelenség magyarázatául meg kell jegyeznünk, hogy ez időtájt még nincsen pénztintézet, mely a letétbe helyezett pénzt kezelné hiányzik a közhitel. A városok szorgalmas, takarékos, kézműves polgársága is ládába gyűjti veritéke gyümölcsét vagy drágaságokat vásárol rajta, a forgalom ritkán látja hasznát. Bár a fölfedezett érzerekből hajószámra özönlik az ó-világba Amerika aranya és ezüstje, az ott reked a nyugati iparúzó népeknél, a tengertől elzárt magyar nem érzi hatását. A XVII. század nagy gazda talentumai nálunk még a régi eszközöket használják. Rákóczyék is ezen az úton járnak, szerzik össze óriás vagyonukat. Ez a felhalmozott óriás vagyon, a rengeteg uradalmak jövedelme tette lehetővé, hogy a fejedelmi udvar pótolja magyar földön, a rég hiányzó királyi fényét.

V.

Lorántfy Zsuzsánát élete vége felé sok csapás érte; 1648-ban meghalt a fejedelem, négy évre rá ifjabbik fia Zsigmond követte. Utóbb Györgyöt is veszélybe sodorta a lengyel háború, elveszté fejedelemségét s földönfutóvá lett. A gyógyuló özvegy és kesergő anya sebhedt szívvvel adja meg magát sorsának: „Megérdemeljük Isten ostorát, mert megsokasodtak a mi sokféle gonoszságink” — irta menyének. Látnia kellett fejedelmi háza hatalmának összeomlását, a miért egész életében hangya szorgalommal fáradozott. Csalódva, de Isten akaratán megnyugodva húnyt el 1660. ápr. 18-án, ugyanaz nap, a melyen szerette férjével 44 év előtt egybekelt. Nyugalma nem lehetett háborítatlan, kegyetlen kezek feltörték koporsóját s szétszórták drága hamvait. De neve, emléke örök időnkig él. A nagy nők hatása hasonlít a sivatag folyójához: időnként el-eltemeti a sivár korszellem homokja, de újra meg újra előtör a mélyből, hogy öntözze és termékenyítse az egymásra következő nemzedékek gondolkodását, lelki életét.

BELFÖLD.

Az eperjesi IV. éves theologusok szakvizsgálati dolgozatainak témái ez idén a következők:

1. A vallás és erkölcsiség, egymáshoz való viszonyában föltüntetve.

2. A XVIII. Zsoltár összehasonlítva Sámuel II-ik könyve 22-ik fejezetével, valamint exegetikai elemzése a dávidi szerzőséggel kapcsolatosan.

3. Egyházi beszéd Philippi III. 12—21. verse alapján.

A lőcsei evang. gyámintézeti nőegylet febr. 19-én vasárnap tartotta az idei közgyűlését. Az évi jelentésből következők tűnnek ki: az egyelet 15 év óta áll fenn. Jelenleg van 254 tagja, 4 elköltözött, 2 belépett, 5 pedig meghalt. Köztük az érdemdús alelnökő Nepko Julia és oly jótekonny Prihradny Szidónia.

Az egyelet 8 gyűlést tartott, a diakonissa igazgatóság is többször ülésezett és minden hétfőn összejött, hogy a 2 diakonissát ellenőrizze és tanácsosal lássa el. A 2 diakonissa fáradhatatlanul munkálkodott. Segített a betegek és szegények körül és fenntartotta a vasárnapi iskolát és a leányegyletet.

A diakonissa ügynek az utolsó 15 hónap alatt 1583 frt 24 kr. bevétele volt. Herrmann Lajos adott 1000 frtot, a Prihradny család, 250, Vietoriszné 100, Prihradny Oszkár 50 és Probstner Mária 100 frtot. A nőegylet a boldogult Herrmann Gusztávtól 500 frtot, méltó öcsésétől Herrmann Lajostól 1000 frtot kapott. Betegápolásért 310 frt 50 kr. folyt be. Havi segélyek 101 frt értékben nyújtottak.

Öt konfirmandus el lett látva ruhával, paptanító özvegyek, szegény gyülekezetek és tanulóknak 56 frt osztott ki. Karácsonykor tavaly 59 személy, 63 frt 22 kr. értékű ajándékot nyert, ezidén pedig 65 személynek osztott ki 104 frt 89 krnyi ajándék. A vasárnapi iskola 20 frtot kapott karácsonyfára. Sok nő dolgozott is a szegényekért. A rozsnói árvaháznak 5 frtot, a gyámintézetnek 3 és a Leopoldiumnak 2 frtot küldtek.

Az évi számadás tőkében és bevételben 5051 frt 80 krt mutat fel, a kiadás 461 frt 40 krt tett ki. A diakonissa pénztárnak tőkében és bevételben volt 2724 frt 42 krja, kiadott 1181 frt 86 krt. Vagyona a nőegyletnek 6129 frt 85 krt tesz ki.

A leányegyletnek van 15 tagja. Volt 57 frt 16 kr. bevétele és 43 frt 81 kr. kiadása. A 13 frt 35 krnyi maradék a 40 frt 67 krnyi tőkéhez fog csatoltatni.

A választás eredménye a következő: elnökké lett Dianiska M. lelkészné, alelnökké Lomniczyné, pénztárossá Heydané, jegyzővé Kolterné és titkárrá Fábry Sándor. — Herrmann Lajosné, Pientákné és Vietoriszné disztagoknak lettek választva. Négyen pedig ki lettek küldve az állandó bizottságba.

Vége még Dianiska lelkész úr Bora Katalin, Luther derék neje felett tartott érdekes és sikerült előadást, melyből sok nő tanulhatott igazi keresztyén nőiességet.

Isten tartsa ezt a derék, munkás egyeletet és áldja meg vezetőit és tagjait!

R.

A Baldácsy-alap ügyvivőjének jelentése szerint 1898 végén a vagyon 730024 frt, a teher 223550 frt, bevétel 89387 frt, kiadás 34693 frt, maradvány 54694 frt. 1899-re előirányoz 49839 frt tiszta bevételt, ebből minden egyes kerületnek 3000 frt rendes és 1000 frt rendkívüli illetményt, a tartalékalaphoz 2500 frtot, maradványul 3330 frtot. A tiszta bevételből egy egy kat. holdra tehát csak 5 frt esik körülbelől; az alapnak 97600 frt értékpapírja is van!

Nagyszombat 25 éves jubileuma. A nagyszombati evang. egyház azon alkalomból, hogy K a l e n d a János egyházfelügyelő egyházi hivatalos működésének 25 ik évét kitöltötte, az érdemes férfiút lelkes ovátióban részesítette. K a l e n d a János 1873 óta gondnoka, majd a nagy R e i s c h l Károly halála után († 1879) felügyelője a nagyszombati egyháznak. Ez idő alatt az egyház anyagi állapota nem várt lendületet nyert. Vagyona, mely 25 év előtt 20900 frtot tett ki, ma nagyrészt az ő körülkintésének és fáradhatlan buzgalmának következtében 353900 frt. Méltó volt tehát, hogy az egyház az első alkalmat megragadja, hogy a jubiláns iránt érzett háláját s szeretetét kifejezze. Ily alkalom volt a febr. 19-ére egybehívott közgyűlés, a melyre az egyházhívek szokatlan szép számmal megjelentek, mely alkalommal a lelkész e napnak emlékeül egy alkalomszerű beszéd kíséretében a hívek nevében egy piros selyembe kötött üdvözlő iratot nyújtott át a jubilánsnak. Isten áldása kísérvé továbbra is a hű munkást s engedje, hogy az egyház consolidatiójára irányuló terveit megtestesítve lássa s gyümölcsseit élvezhesse.

Az egyet. theol. akadémián az 1898/9. szakvizsgálatra Pozsonyban a következő írásbeli témák vannak kitűzve:

a) Exegetica theológiából: „Jézus halálának üdvtörténeti jelentősége az úrvacsora-szerző igék alapján.“

b) Systematica theológiából: „Luther Christológiája.“

Szent beszédek szövegéül ki van jelelve: magyarra Luk. 9, 18—26; németre 1 Péter 1, 3—9; tót beszéd szövegéül Róm. 1, 13—21.

A „Magyarországi tanítók Eötvös-alapját“ gyűjtő és kezelő országos bizottság néhány száz forint és több ötven forint ösztöndíjra s több ötven forint segélyre pályázatot hirdet. Az ezen ösztöndíjak és segélyösszegek elnyerése céljából az „Eötvös-alap orsz. tanító egyesület elnökségéhez“ intézendő folyamodványukat az illetőknek L a k i t s Vendel egyesületi titkár úrhoz (Budapest, Érsek utca 4.) kell legkésőbb f. é. július 10 ig beküldeniök.

A Lorántfy Zsuzsánna egyesület évkönyve 1898 ból élénk és áldásos működésről közöl adatokat. Helyiség alapjára 13,000 frtot gyűjtöttek, s a gyűjtők között herczeg Odes-

calchy Gyuláná, gróf K á r o l y i Tiborné 1000—1000 frttal adták a jó példát. 1898-ban az egyesület 3317 frtot adott ki. A tagok a hét-fői varró órákon dolgoztak a szegények számára; befejezésül mindig biblia-olvasás és magyarázat szolgált ezen alkalmakon. Vasárnap iskolákban tanítottak az egyesület tagjai, s kézi munka órákra is gyűjtöttek a gyermekeket, kiket különféle alkalmakkor meg is vendégeltek. Kiosztott az egyesület ruhaneműekben 566 darabot, 11 vég velezt, 139 m. különféle szövetet, melyből újabb 600 darabot szabtak ki és varrtak meg. Állandóan segélyezett 218 családot, kiosztva közöttük 1567 k. kenyeret, 200 k. főzeleket, 14 zsák burgonyát, 200 mm. kősenet, 461 drb ruhát, 100 pár cipőt. Felruházott 314 gyermeket, megvendégelt 305 gyermeket, neveltelet 12-öt, havi segélyt adott 7 felnőttnek, munkát szerzett 23 nak A budai fiókegyesület is szép tevékenységgel működött. Az áldás kísérvé tovább is a derék egyesület működését!

Az általános népességből egyházi tekintetben volt Magyarországon:

	1857.	1890.	szaporo- dás.	apa- dás.
róm. kath.	6.873,504	8.820,770	1.947,166	—
örmény „	5,991	2,702	—	3289
görög „	1.381,425	1.667,980	289,555	—
görög kel.	2.522,777	2.631,843	109,066	—
örmény „	1,035	29	—	1006
helvéthitűek	1.818,051	2.225,126	396.569	—
ágostaiak	1.008,557	1.204,500	195,943	—
unitáriusok	49,039	61,645	12,606	—
zsidók	413,020	725,222	312,222	—

Egyházi tekintetben az általános népesség következő százalékát tették az egyes felekezetek:

	1857.	1890.	szaporo- dás.	apa- dás.
római kath.	48.1	50.8	2.7	—
örmény „	0.4	0.1	—	0.3
görög „	9.4	9.6	0.56	—
görög keleti	16.5	15.1	—	1.4
helvéthitűek	13.2	12.9	—	0.3
ágostaiak	7.2	6.9	—	0.3
unitáriusok	0.3	0.3	—	—
zsidók	2.7	4.1	1.4	—

Püspöki egyházlátogatás. A dunáninneri kerület püspöke, dr. Baltik Frigyes, a nógrádi egyházmegye alsó felében, mindössze 23 egyházban fogja ezidén, május 23-tól június 22-ig, a szabályszerű látogatást végezni.

Jótevény végrendelező. A napokban hirdették ki Busbak Ádám végrendeletét, a ki a mult héten halt meg Losonczon. A végrendelet szerint özvegyének húszezer forintot és házat hagyta, ama kikötéssel, hogy a ház az özvegy halála után a városra száll. A főbb örökösök egyike az ev. egyház, melynek gács-utcai emeletes házat, a Szénhegy alatti tanyáját és 3000 kötetnyi

könyvtárát hagyományozta. Azután a Hajnik-család, mely 15.000 frtot, egy hold földet, ezüstműveket és ékszereket örökölt. Az ipartestületre 5000 frtot, az iparos ifjúsági egyletre 1000 frtot hagyott, az ev. tanítóknak 6—6 nógrádmegyei népbank- és 6—6 takaré- és hitelbankrészvényt, a losonci evang. lelkésznek sorsjegyeket hagyományozott. Ezekon kívül az ev. egyház-egyetemre 2000 frtot, az aszódi leányiskolára, és a tiszai egyházkerületi iskolára 2500—2500 frtot, a pozsonyi theol. akadémiára 5000 frtot, a tarnóczyi, udornai, kálnói, nagyfalusi, berzenczei és apátfalusi iskolára 200—200 frtot, a rappi és kalondai r. k. iskolának, a szögkovács cigányok iskolába járó gyermekei között kiosztandó ösztöndíjra 200—200 frtot, a nógrádi evang. esperesség lelkészi és tanítói özvegy- árva-intézetnek 1000—1000 frtot, a városi daloskörre 1000 frtot, keresztyermekai mindegyikének 200—200 frtot, Rác Rudi zenekarának 200 frtot. Ezenkívül a losonci kórháznak és árvaháznak szintén tekintélyes összegeket hagyományozott. Maga dicséri a jótékonyt a nagylelkű hagyományozót!

Sopronban a theol. szakvizsgai témák ez évben a következők:

I. Exegetikai:

a) Az „Isten fia és ember fia“ nevek jelenésének megállapítása az evangéliumok megfelelő helyei alapján.

b) Róm. XI. 11—27. verseinek magyarázata, megkeresve és szemlélhető kifejezésre juttatva az egész szakasz alapeszméjét.

II. Rendszeres theologiai:

a) Miben áll a ker. hittan hivatása és miként felelhet meg annak legjobban?

b) Miben áll és min alapszik az erkölcsi beszámítás, illetve erkölcsi felelősség?

Ludig Emanuel kukméri ev. lelkész, kinek panaszos ügye az egyetemes törvényszéknél az ő javára döntetett el, nemrég önként leköszönt s a községtől 1500 frtnyi végkielégítést nyert.

KÜLFÖLD.

Bécsben 1898. folyamán az ág. h. ev. egyházba 601 r. kath. tért át.

Prágában Huss Jánosnak szobrot emelnek. A r. kath. papság tiltakozó aláírásokat gyűjtött, de hiába erőlködött.

Bécsben Schönerer képviselő elnökle alatt gyűlést tartottak a németek s kimondták, hogy elszakadnak Rómától s ezt a határozatot végrehajtják, mihelyt 10,000-en kijelentik erre elhatározásukat. A szónokok megemléstették, hogy nemzeti okból keletkezett ugyan a mozgalom, de vallásos ok is hat reájok. A klerikálisokat a moz-

galom nagyon megijesztette. Németországban is naponkint fokozódó érdeklődéssel tárgyalják a politikai és egyházi lapok a mozgalom politikai és egyházi jelentőségét.

Csehországban egész községek (r. kath. németek) jelentették be a protestáns egyházba térésüket, minthogy a r. kath. egyház sérti az ő nemzeti érdekeiket. — Nálunk a g. katolikusok a magyar liturgiáért hiába könyörögnek, hanem bezzeg hamar megkapnák, ha kilépésüket a r. k. egyházból bejelentnék!

Az amerikai protestánsok Kuba, Portoriko és a Filippiszigetek lakosai közt hirdettetni akarják az evangéliumot. Egy e célra tartott értekezleten mintegy 255,000 frtot gyűjtöttek!

New-Yorkban Dennis Lawrence, egy öt éves mulatt fiú csodájára járnak az emberek. A csöppnyi apostol mindenütt ezt hirdeti:

— Ide a bűnösöket, akik megtérni akarnak!

A minap egyik new-yorki templomban mintegy három ezer ember gyűlt egybe, hogy meghallgassák a csodagyerek prédikációját. Eleinte tréfálkoztak a kis fiúval, de mikor ez habozás nélkül megfelelt minden kérdésre: az összegyűlt közönségen roppant izgalom vett erőt. Nők és férfiak százával térdeltek le a kis fiú körül, ki szivrehatóan, mintegy átszellemülve mondta el hatásos prédikációját.

A pápa erőlködése, hogy fejedelmet játszassék, megint kudarcot vallott. Az amerikai spanyol háborúban békebíróként akart szerepelni, — nem sikerült; az anarchisták ellen tartott értekezleten is részt akart venni képviselője által a fejedelmek küldöttei társaságában, — nem sikerült; a lefegyverzési értekezletre is meghívót akart kapni, — ez sem sikerült. Pedig az ultramontán lapok már előre kérkedtek a vívmánnyal! Utólag persze savanyúnak mondják a szöveget.

A protestantizmus Spanyolországban. Az „El Christiano“ spanyol evang. lap megemlékezően a számos francia papnak a protestantizmusra áttéréséről, azt mondja, hogy ugyanazt lehetne hirülni Spanyolországból is, ha itt teljesen nem hiányoznának az eszközök ahhoz, hogy az átléptettek részére a megélhetést és theol. tanulmányaik tökéletesítését lehetővé tegyék. Nem áll, hogy Spanyolország teljesen érzéketlen az evangéliumi igazságok iránt. Ha a munkás, kézműves, az alkalmazottak, általában mindenki, a ki szerencsétlenségére az evangéliumi hitet vallja, százféle módon nem üldöztetnék: akkor a protestáns templomok nem fogadhatnák be azoknak nagy részét, a kik titkon ezen a hiten vannak már. „Ha abban a helyzetben volnánk, hogy a protestantizmusba átlépő papoknak tényleges segítyt nyújthatnánk: a spanyol klérus nagy része mellettünk nyilatkoznék.“ Spanyolországban most 56 ev. lelkész működik és 35 evangélista meg

16 segítő. 116 iskolába 61 tanító és 78 tanítónő van alkalmazva, a kik 2500 fiút, 2100 leányt tanítanak. A 80 evang. vasárnapi iskolát 3250 gyermek látogatja. A spanyol protestánsok hat rendszeren megjelenő lapot adnak ki. Az evangélikusoknak Madridban van templomuk, iskolájuk 7 osztálylyal, árvaházuk, ifjusági otthonuk gimnáziummal és könyvkereskedésök.

Ausztriában folyton folyvást terjed a mozgalom, melynek czélja: elszakadni a r. kath. egyháztól. Falkenauban nagy népgyűlés határozott ezen értelemben. Aussigben 85-en léptek át az evang. egyházba. Grazban a múlt évben szintén 60-an lettek evangélikusokká. Innsbruckban jan. 29-én 2 kereskedő és 4 egyetemi tanuló tért át, Linzben is annyi. Langenauban 400-an kötelezték magukat írásban áttérésre.

A mi viszonyainkkal való összehasonlítás kedvéért néhány adat: Teplitzben (Csehország) az evang. egyházban született tavaly 110, confirmáltatott 46, házasságot kötött 54 pár; Úrvacsorához járult 527 egyén. Meghalt 77. Bielitz (Silezia) ev. egyházában 46 pár esküdött; 8 pártól az adott reversalis miatt megtagadták az esketést; 138 keresztelkedett (14 törvénytelen), 117 meghalt; 151 confirmáltatott, úrvacsorához 2103 egyén járult. (36 %). Az egyháztagok száma 5800. — Teschenben 739 született (86 törvénytelen); 535 meghalt, 173 pár esküdött, 347 gyermek confirmáltatott, az úrvacsorához járult 27.278 egyén, (beteg 372.) Lélekszám 17,262.

A föld kerektségén 983 m. nem keresztyén és 494 m. keresztyén van. A keresztyének közt 229 m. r. kath., 153 protestáns, 112 m. g. kath. A nem keresztyének közt 6½ m. zsidó, 194 m. mohamedán, 378 m. Brahma és Buddha követője, 405 m. egyéb vallású. 1000 ember közül Európában 243 prot., 446 r. kath., 268 g. kath., 15 zsidó, 21 mohamedán; Ázsiában 1 prot., 7 r. kath., 14 g. kath., 152 mohamedán, 457 buddhista, 366 más pogány; Afrikában 19 prot., 14 r. kath., 23 g. kath., 360 mohamedán. 580 pogány; Amerikában 476 prot., 484 r. kath., 6 g. kath., 3 buddhista, 21 más pogány; Ausztráliában 546 prot., 206 r. kath., 16 buddhista és 207 más pogány.

A porosz közigazgatási felsőbiróság érdekes döntvényt hozott az iskolai testi büntetés mellett. Ez a felsőbiróság egy fenforgó eset alkalmából kimondotta, hogy a tanító úgy a saját, mint kollégái tanítványait is megnádpálcázhatja. Ugyanezt teheti a hitoktató is. Először azért a hibáért meg lehet verni a növendékeket, a miket az iskolában elkövetnek, másodsor pedig ama pajkosságokért is, a mikkel az iskolán kívül előállnak. A verés műveletében csak az a fő, hogy a gyerek egészsége csorbát ne szenvedjen. Ha az ütés nyomán véraláfutások és kék foltok támadnak, az nem

baj, mert ezek az érzékenyebb büntetéseknek természetes következményei szoktak lenni.

A földön jelenleg 195 egyetem van, a melyek közt népesség tekintetében legelső a párisi, 12,047 hallgatóval s legutolsó a ferrarai, 165 hallgatóval. A budapesti tud. egyetem a hetedik helyen áll, 4407 hallgatóval (1886-ki adat), míg a kolozsvári a 105-ik, a zágrábi a 133-ik helyet foglalja el. A kollégiumok, akadémiák, önálló fakultások közt legnagyobb számmal a magyarországi jogi és theologiai akadémiák vannak. A nagyváradi jogakadémia a 44-ik, a pozsonyi jogakadémia a 46-ik, az eperjesi jogakadémia az 50-ik, a sárospataki jogi és theol. akadémia az 59-ik, a kecskeméti jogakadémia a 61-ik, az egri jogakadémia a 65-ik helyen áll; a budapesti ref. theologiai akadémia pedig a 74-ik sorozatban. — A műegyetemek és technikai intézetek száma 38, a melyek között 4-ik a budapesti műegyetem. — E kimutatás ezerint Magyarország igen tekintélyes helyet foglal el a kulturális intézetek, valamint azok hallgatói tekintetében, sőt átlagos számítással, a budapesti magasabb tanintézetek a földgömb tudományos világában az ötödik helyen állanak. leghatalmasabb czáfolatául azoknak a rosszakaratu vádaknak, a melyeket ellenségeink a külföld előtt is reánk szólnak s a melyekkel úgy igyekeznek bennünket feltüntetni; mint barbárokat.

IRODALOM.

Gyóry Vilmos egyházi beszédei. rendezte Margócsy József losonci lelkész, II. kötet, Budapest, kiadja Kókai Lajos. Ára 1 frt 80 kr. Bőjt első vasárnapjától a szentháromság utáni negyedik vasárnapig terjedő időre szóló 34 beszédet tartalmaz ez a kötet. A korán elhunyt egyházi szónok és költő beszédeit jellemezni a mostani nemzedék előtt fölösleges, ismeri azokat a beszédgyűjteményekből mindenki. A beszédek tervszerű összegyűjtése nyereség az egyházi irodalomnak.

„**Utmutatás a szőlőmivelésre**, különös tekintettel a filloxera által elpusztult szőlők felújításának előmozdításáról szóló törvény végrehajtására“ czimmal a m. kir. földmivelésügyi miniszter terjedelmes könyvet adott ki, melyben a szőlők felújítására nézve részletes útbaigazítást kaphat minden értelmes gazda. Ára csak egy korona. Lelkészeknek és tanítóknak, a kik ez iránt egyszerű levélben, vagy akár levelező-lapon a földmivelésügyi m. kir. miniszterium szőlészeti osztályához fordulnak, ez a füzet ingyen küldetik meg.

Szt. János evangéliumának magyarázata; írta Dods Márk D. D., angolból átdolgozta Lukácsy Imre ev. ref. vallástanár. Első kötet. Ára 4 korona. Budapest Hornyánszky

Viktor. Ezen kötet utolsó magyarázata a XI. 45 - 54. szakasról szól, 280 lapra terjed. Kapható a szerzőnél is K. Felegházán, Hornyánszky-nál is Budapesten. A gyönyörű művet, melyből már mutatóványt is közöltünk, melegen ajánljuk megvételre, tanulmányozásra és a bibliamagyarázatoknál felhasználásra a lelkészeknek. Vajha az újszövetség legfőbb könyvei hasonló feldolgozásban megjelenhetnének: nagy nyeresége lenne abból a magyar theol. irodalomnak, a vallásos felfogásnak, a protestáns egyháznak!

Der Friedensbote. Az ev. ref. és ág. hitv. ev. egyház főbbjeinek Budapesten tartott közös értekezletéről adott értesítését ezen megjegyzéssel kíséri: „magunk részéről csak azt a szerény kérdést engedjük meg magunknak ehhez csatolni: hogyan gondolkoznak efféle törekvésekről egyházunk irányadó köreiben? Lehet-e még ezen meglepő tényekkel szemben igazán jó lelkiismerettel állítani, hogy nálunk egy komoly egyesülés veszélye az ábrándok országába tartozik? A mi az egyháziilag elszintelenedett és elhagyatott fővárosban büntetlenül megtörténik, nem fog-e tágabb körökre is kiterjedni? És a különben is semmitmondó „társadalmi” egyesülésből nem mennek-e át következetesen a tulajdonképpeni egyházi egyesülésére az evang. és a ref. egyházaknak? Ha az egyházi állapotnak nálunk különben is teljes zavarát nem akarják előidézni, mint külföldön: akkor efféle veszélyes kísérletekkel jó lesz felhagyni. Ne is vegyék azután rossz néven nekünk, ha a mi egyházunk álláspontjáról ezen eljárás ellen már most, mikor még nem késő, tiltakozunk.”

Ujabb egyházi beszédek, írta Lévy Lajos, sárkeresztúri ref. lelkész. Budapest, Kókay Lajos könyvkereskedése. Ára 1 frt 20 kr. A népszerű szerző beszédeinek ez a harmadik kötete 17 beszédet és 5 esketési beszédet tartalmaz. Világos, egyszerű, tartalmas, evangéliomszerű beszédek ezek, megérdemlik a tanulmányozást, s méltán szerezték meg szerzőjüknek az egyházi beszéd irodalmában a tekintélyt.

ÜZENETEK.

G. I. A hirdetésért a 30 kr. bélyegyet minden megjelenés után külön kell fizetnem a kincstárnak. Kérem sziveskedjék ezt pótolni. Az orosházi egyház szabályrendelete nyomatásban is megjelent: azt szívesen elküldöttem. Egy másikat, kisebb egyházat is küldöttem, de azt lemásolás után vissza kérem. — **Sz. M.** Sorban jön minden! De mások is régen várják a sort! — **F. Gy.** Már megemlítettük a művet! — **H. S.** Türelemmel és örömmel várom a tudósításokat! — **P. B.** Levelet irtam. — **B. K.** A kért számokat megküldtem. — **E. J.** Köszönöm, megjelenik. Így kellene minden olvasónknak tenni s értesíteni a lapot arról, a mi előfordul. Érdekel minden csekélynek látszó dolog sokakat.

TUDNIVALÓK.

A hitfelekezetek akár egyházi, akár iskolai czélokra rendelt segélyezésének a mérve, az 1868:54 tezik 23. § a végrehajtásánál kifejtett és tényleg követett joggyakorlatnak megfelelőleg, helyesen, okszerűleg és igazságosan (nem az egyes hitfelekezetekhez tartozó községi lakások adója, hanem) csakis e községben fennálló egyházközségek híveinek lélekszámára alapján állapítandó meg. (Közigazgatási bíróság 1898./898. k. sz.)

180/1898. G. A. K.

PÁLYÁZAT.

A **Glosius Artnér Karolina-féle** alapítványt kezelő bizottság ezennel közhirrre teszi, hogy a fentirt alapítványból két, egyenként 525 frtos azaz ötszázhuszonöt forintos

ÖSZTÖNDIJ

osztandó ki oly magyarországi származású ág. hitv. evang. feddhetlen erkölcsi jellemű és jeles szorgalmú szegény sorsú ifjaknak, kik tanulmányaikat a természet-tudományokra való főtekintettel valamely külföldi egyetemen vagy műegyetemen folytatván, tanári vagy műszaki pályára készülnek. — Ezek az ösztöndíjak az 1899/1900. tanévre fogván kiosztatni, elnyerhetőségük céljából pályázat nyitattik és a fenti módon minősített műegyetemi hallgatók vagy tanárjelöltek felhivatnak, miszerint a fenti körülményeket igazoló és különösen a magyar nyelvbeni jártasságot is kellően tanúsító okmányokkal támogatott folyamodványukat 1899. évi június hó 30-áig az alólírott bizottsághoz czimezve a bizottság jegyzőjénél (lakik: Budapesten, V. Bálvány utca 8. szám) nyújtsák be. — A megszávozott ösztöndíjat a dijnnyertes tanárjelölt vagy műegyetemi hallgató két részletben, és pedig az elsőt a külföldön történt beiratását igazoló bizonyítvány és a szabályszerűen kiállított nyugta beküldése után az iskolai év elején, a másodikat a második félévre történt beiratást igazoló okmányok beküldése után a második félév elején fogja posta útján megkapni.

Kelt Budapesten, a Glosius Artnér Karolina-féle alapítványt kezelő bizottság 1898. évi december hó 12-én tartott üléséből.

Dr. ZSIGMONDY JENŐ
biz. jegyző.

Dr. KRÁLIK LAJOS
biz. elnök.

MINDEN RENDELÉS FRANCÓ KÜLDETIK.

Szivas figyelembe!

78095/95. sz. a. a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által minden fokozatú iskoláknak használatra ajánlott kitűnő minőségű, mély fekete, fénytelen, kellemes érdességű, gyorsan száradó és maradó.

iskolatáblamáz

új és régi (kopott) iskolai táblák s bármilynemű és nevű más írásfelületek azonnali befestésére szállít használatra készen frt 1-80 és 3-50 kros bádogszelen-czékben (tart. $\frac{3}{4}$ és $\frac{1}{4}$ kg.) a készítő

Greschik Gyula, Lőcsén
(Szepesvármegye.)

Továbbá: 1 drb iskolai táblamáz-ecset 60 kr. 1 palack legfinomabb hígított piros vonalozófesték vonalhúzó ecsettel 35 kr. Láda, szállítólevél és csomagolás 20 kr. Szállítás az egész éven át utánvét vagy készpénz beküldése mellett. Legczélszerűbb az összeget csomagolási összeggel előre beküldeni.

Nagy szállításoknál tetemes árengedmény. Magyar vagy német prospektusokat számtalan elismeréssel és ajánlattal ingyen és bérmentve.

Törvényesen védett.

2. 6-4.

A körmöczbányai egyházközség

segédlelkész-vallástanárt

keres — **Kötelességei:** Minden vásár- és ünnepnapon prédikálni, felváltva németül (illetve magyarul) és tótul, a lelkészi teendőkből segédkezni; a főreáliskola I—V. osztályában heti 10, az iparos tanulóknál 1, egy leányegyházban 2 vallástani óra. — **Jövedelme** bútorozott szobán és 12 méter fán kívül: 500 frt az egyházközségi pénztárból utólagos havi részletekben, a főreáliskoláért körülbelül 90 frt, az iparos tanulókért a városi pénztárból 40 frt, a leányegyházért 60 frt, stóla-jövedelem körülbelül 30—40 frt.

Kivánatos az állomásnak még a húsvéti ünnepek előtti elfoglalása. — Jelentkezések alólirottánál.

Körmöczbányán, 1899. febr. 19.

Raab Károly

lelkész-esperes

8 2—2

Pályázat.

A tiszavidéki ágost. hitv. ev. egyházmegye kötelékébe tartozó új-klenóczi (Berégmegye) egyházközség

PAPI ÁLLOMÁSÁRA

pályázat hirdettetik. A lelkésznek **kötelessége:** a papi teendőknél kívül a frigyefalvi áll. elemi iskolában és a munkácsi középiskolákban a vallásoktatás, a miért eddig is az állami pénztárból bizonyos tiszteletdíj jár. — **Javadalom:** 1. Készpénzben az új-klenóczi anyaegyházról 60 frt és a munkácsi leányegyházról is 60 frt. 2. Az anyaegyházban lakó minden házaspártól egy véka rozs vagy tengeri és egy-egy szekér tűzifa. 3. Minden házaspártól 3 gyalog napszám. A kiknek igavonó marhájuk van, azoktól 2 gyalog és 1 igás napszám. 4. A frigyefalvi hivatottól 50 kr. — 1 frt. 5. 34 hold szántóföld és rét használata legeltetési joggal. 6. Szabad lakás két kerttel. — Pályázóktól a magyar és tót nyelvben való teljes jártasság és a német nyelvnek legalább oly ismerete kívántatik, hogy e nyelven funkciókat is végezhesen. — Pályázni kívánók*) kellően felszerelt kérvényeiket **f. évi márczius hó 15-ig** alulirott főespereshez küldjék be.

Debreczenben, 1899. február 13.

Materny Lajos

főesperes.

5 3 - 3

*) Rendes lelkészekről csak egyszerű jelentkezés kívántatik.

Pályázat.

A tiszavidéki ágost. hitv. ev. egyházmegye kötelékébe tartozó **mernyiki** (Zemplénmegye) egyházközség

PAPI ÁLLOMÁSÁRA

pályázat hirdettetik. **Javadalom:** 1. Egy egész teleknek réttel és legelővel együtt való használata. 2. Párber címén minden urbéri telek után 2 véka rozs, összesen mintegy 30 köböl. A krakóczi úrbéresektől 2 köböl búza. 3. Minden egész telek után 1 frt, minden zsellértől 25 kr. 4. Minden telek után egy igás napszám, minden zsellértől egy gyalog napszám. 5. Az egyház erdejéből évenként 12 öl kemény fa. 6. Három ofertórium és a szokásos stóla. — Az egyház a folyó évben szándékozik új paplakot építeni. — Megjegyeztetik, hogy a magyar és tót nyelv ismerete kívántatik. A pályázni kívánók*) kellően felszerelt kérvényei **f. évi márczius hó 15-ig** alulirott főespereshez küldendők be.

Debreczenben, 1899. február hó 13.

Materny Lajos

főesperes.

6 3—3

*) Rendes lelkészekről csak egyszerű jelentkezés kívántatik.